

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α .

45 ΜΑΡΤΙΟΥ, 1868.

ΤΟΜΟΣ ΙΙ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 432.

ΠΛΑΤΩΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλάδ. 431.)

Φαῖδρος.

Ὁ δεῦτερος Σωκρατικὸς λόγος.

Ὁ λόγος οὗτος, οὗ τινος θέμα εἶναι τὸ ἐναντίον πρὸς τὸ τοῦ προηγουμένου, ὑποστηρίζων ὅτι ὁ παῖς δεφείλει νὰ χαρίζηται εἰς τὸν ἐρῶντα καὶ ὄχι εἰς τὸν μὴ ἐρῶντα, ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τοῦ Πλατωνικοῦ τούτου συγγράμματος. Ἐν τῇ προεισαγωγῇ ὁ Σωκράτης ἐπανορθῶν τὸ λάθος εἰς ὃ ἐν τῷ προλαβόντι περιέπεσε χαρακτηρίσας τὸν μὲν ἐρῶντα ὡς μαινόμενον, τὸν δὲ μὴ ἐρῶντα ὡς σωφρονοῦντα, παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἔννοια τῆς μανίας ὑφ' ἣν ὑπάγεται ἡ τοῦ ἔρωτος, περιλαμβάνει διάφορα εἶδη περισπούδαστα, ἅτινα καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἀναγνωρίζονται ὡς διενεργοῦντα σωτήρια ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Τοιαῦτα δὲ εἶναι: ἡ μαντικὴ, ἡ τελεστικὴ καὶ ἡ ποιητικὴ μανία. Μάλιστα δὲ εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι ἡ κοινὴ συνείδησις ἀποδίδει μείζονα ἀξίαν καὶ ἀποτελεσματικότητα εἰς τὴν μανίαν ἢ εἰς τὴν σωφροσύνην· οἷον ἅπαντες ἐν γένει φρονοῦσιν ὅτι οἱ προφῆται καὶ οἱ ὑπὸ ἐνθέου μανίας κατεχόμενοι ἐγένοντο αἴτιοι εἰς τὴν Ἑλλάδα πλειό-

νων καὶ μείζονων ἀγαθῶν ἢ οἱ ἔμπρονεσ καὶ διὰ τεχνικῶν σημείων καὶ ἀνθρωπίνων λογισμῶν μαντεύοντες, ἢ ὅτι ὁ θαρβῶν διὰ τῆς τέχνης καὶ τῆς μελέτης νὰ καταστῇ ποιητὴς ἀξίος εἶναι μηδὲν παραβλλόμενος πρὸς τὸν φοιβόληπτον. Ἐκτὸς δὲ τῶν τριῶν προμνησθέντων εἰδῶν εἶναι καὶ τέταρτον, τὸ ὑπέρτατον πάντων ἤτοι καθόλου μὲν ἡ ἐρωτικὴ, εἰδικώτερον δὲ ἡ φιλοσοφικὴ μανία, ἣτις ἐπιπέμπεται θεόθεν πρὸς σωτηρίαν μας, ἢ ἐν ἄλλοις ῥήμασιν ἀπαρτίζει τὸν ὑψηλότερον καὶ θειότερον βίον τῆς ψυχῆς. Ἴνα δὲ τοῦτο γένηται ἔτι καταληπτότερον, ἵνα δευχθῇ ἡ στιγμή καθ' ἣν ὁ ἔρος ἀρχεται ν' ἀναπτύσσεται ὀργανικῶς ἐντὸς τῆς ψυχῆς, ἀνάγκη προηγουμένως νὰ διατρεχθῇ ἡ ὅλη ἱστορία τῆς, ἀνάγκη νὰ σημειωθῶσιν αἱ διάφοροι αὐτῆς φάσεις πρὸ καὶ μετὰ τὴν εἰς τὸν βίον τοῦτον εἰσέλευσίν τῆς.

Ἰπὸ ταύτην λοιπὸν τὴν ἔποψιν θεωρούμενον τὸ σύνολον τοῦ λόγου διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον (ἀπὸ σελ. 245. μέχρι σελ. 249. Δ,) ἐξετάζει τὴν ψυχὴν κατὰ τὴν ἐνδόξαυον αὐτῆς φύσιν καὶ τὰς συνεπτυγμένως ἐγκειμένας ἐν αὐτῇ δυνάμεις· τὸ δὲ δεῦτερον πραγματεύεται κατὰ τὴν Πλατωνικὴν φρασεολογίαν περὶ τοῦ ἔρωτος, ἢ ὡς λέγουσιν οἱ νεώτεροι ψυχολόγοι, περὶ τῶν σχέσεων τῆς ψυχῆς πρὸς τὰ ἀντικείμενα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ δεικνύει τὰς ἐντυπώσεις τὰς ἐκ τούτων

εἰς ἐκείνην προσγινομένης. Τὸ μὲν εἶναι γενικώτερον, τὸ δὲ μερικώτερον, τὸ μὲν θέτει τὰς ἀρχάς, τὸ δὲ ἐξάγει τὰ συμπεράσματα, τὸ μὲν ζωγραφεῖ τὴν ἰδανικὴν κατάστασιν, τὰ ἔμφυτα ἰδανικά τῆς ψυχῆς προσόντα, τὸ δὲ ἐξετάζει κατὰ πόσον ταῦτα ἐφαρμόζονται εἰς τὴν πραγματικότητα, ὅτε ἡ ψυχὴ ἐρχεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ συγκοινωνεῖ πρὸς τὰς ἄλλας ψυχὰς διὰ τοῦ σώματος.

Ἐν τῷ πρώτῳ λοιπὸν μέρει ὁ Πλάτων ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ἐρεύνης περὶ τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς, ἀποπειρᾶται ἵνα ἀποδείξῃ τὴν ἀθανασίαν αὐτῆς, διότι διὰ τῆς ἀθανασίας ἡ ψυχὴ μετέχει τῆς αἰδίου οὐσίας τῶν ἰδεῶν. Ὁρμώμενος δὲ ἐκ τῆς ἐμπειρικῆς ταύτης παρατηρήσεως, εἶτι μόνον τὸ ἔμφυχον σῶμα ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως τὸ δὲ ἄψυχον εἶναι ἑτεροκίνητον, μεταφέρει τὴν παρατήρησιν ταύτην ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐννοίας τῆς ἀρχῆς, ἀποφαινόμενος ὅτι αὐτὴ ἡ ἀρχὴ οὔτε γίνεται οὔτε ἀπόλλυται, διότι ἐὰν ἡ ἀρχὴ ἐγένετο ἐκ τινος, τὸ ἐκ τινος ἑτέρου γινόμενον δὲν θὰ ἦτον ἀρχή· ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀγέννητον, ἀνάγκη ἄρα νὰ ἦναι καὶ ἀδιάφθορον· διότι ἐὰν ἡ ἀρχὴ ἀπολεσθῆ οὔτε αὐτὴ ποτὲ γενήσεται ἐκ τινος ἑτέρου, οὔτε ἄλλο τι γενήσεται ἐξ ἐκείνης, ἂν ἦναι ἀνάγκη τὰ πάντα νὰ γίνωνται ἐκ τῆς ψυχῆς. Ἡ ψυχὴ ἄρα καθὼς ἀρχὴ κινήσεως οὔτε γίνεται οὔτε ἀπόλλυται· ἀλλ' αἰ πρὸς τὴν τοιαύτην ἀπόδειξιν ἐφαρμοζόμενοι ἐννοιοὶ δὲν ἀποδεικνύονται, δὲν προσδιορίζονται κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν μέθοδον. Ὅθεν ἡ ἀπόδειξις αὕτη περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι διαλεκτικὴ κατὰ τὴν Πλατωνικὴν ἐννοίαν. Διότι μετὰ τῆς ἐννοίας τῆς ἀθανασίας συνείρονται αἰ τῆς κινήσεως καὶ παύλας, αἰ τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως, τῶν ἐμφύχων καὶ ἀψύχων σωμάτων. Πλὴν μεταχειρίζεται ταύτας ἐνταῦθα ὁ Πλάτων χωρὶς νὰ δώσῃ ἐκάστης αὐτῶν τὸν ἀποχρῶντα λόγον καὶ ἐξήγησιν, κατὰ πόσον ἀληθεύει ὅτι τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινεῖν εἶναι ἀρχή; τίς ἡ σχέσις τῆς κινήσεως πρὸς τὴν γένεσιν; τοῦ σώματος πρὸς τὴν ψυχὴν; Τοιαῦτα εἶναι τὰ ζητήματα, ἅτινα ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ὑφίστανται διὰ τὸν διαλεκτικὸν ἄλυτα. Τούτων δὲ πόσον διαφέρει ἡ ἐν τῷ Φαίδωνι συζητούμενη ἀθανασία; Ὅθεν δυνάμεθα θαρρόντως νὰ διαβεβαιώσωμεν ὅτι ἐνταῦθα δογματίζεται μᾶλλον ἢ ἀποδεικνύεται ἡ φύσις καὶ ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς.

Προσδιοριζομένη δὲ ἡ ψυχὴ ὡς ἀρχὴ κινήσεως ἐμπεριλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ δύο τινὰ στοιχεῖα ἀλλήλοισι ἀντίθετα, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀθανασίαν, ἐπομένως δὲ τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἀπὸ παντός αἰσθητικοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ συνάμα τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐπιμεληθῆται παντός τοῦ ἀψύχου, (σελ. 246. Β.) δηλ. τοῦ

ν' ἀπαρτίζη μετὰ τοῦ σώματος ζῶον (1). Ἐνεκεν λοιπὸν τῆς ἀντιθέσεως ταύτης ἀνάγκη νὰ μεσολαβήσῃ ἡ διαίρεσις τῆς ψυχῆς εἰς τὰς ἐνδομήχους αὐτῆς δυνάμεις, ἧτοι τὰς εἰς τὸ ὑπερκινητικὸν καὶ τὰς εἰς τὸ αἰσθητικὸν αὐτῆς μέρος ἀνεφερομένης, ἢ ὡς ὁ Πλάτων ἐκφράζεται, ἀνάγκη ἵνα διαλάβῃ περὶ τῆς ιδέας τῆς ψυχῆς, ἧτοι περὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς μορφῆς ὅποια οὐσιωδῶς εἶναι, οὐχὶ ὁμῶς κατὰ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον, διότι ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐρεύνης εἶναι μὲν μακρὸς καὶ ἐπίπονος ἐφ' ὅσον προχωρεῖ συστηματικῶς καὶ εὐμεθόδως, οὐδὲ μεταβαίνει ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην πρότασιν ἀναποδείκτως καὶ οἶονεὶ διὰ πηδῆματος, ἀλλ' εἶναι ἐνταῦθα καὶ θεῖος, δηλ. προτιμότερος καὶ προσφυέστερος εἰς τὰς ὑψηλὰς ἀνάγκας τοῦ φιλοσοφοῦντος λόγου· πλὴν τὸ νὰ διαλάβῃ περὶ αὐτῆς τῆς ιδέας παραβολικῶς δηλ. διὰ μύθου, τοῦτο εἶναι συντομώτερον καὶ εὐληπτότερον πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν. Διὸ καὶ τὸν παρόντα λόγον οὐχ ἦττον ἢ τὸν προηγούμενον ἀπεκάλεσε μῦθον ὁ Πλάτων (σ. 253).

Τίνα δὲ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ μύθου τούτου; τί τὸ ἀποτελοῦν μυθικὸν τὸ τοῦ δευτέρου τούτου λόγου ἐμπεριεχόμενον; Πρῶτον μὲν καὶ ἀπ' εὐθείας ἐκτὸς τῆς προσωποποιήσεως πολλῶν ἀφηρημένων ἐνοιῶν τὸ παραβολικὸν καὶ μεταφορικὸν τῆς ἐκφράσεως· τοιαύτη μεταφορὰ π. χ. εἶναι ἡ χρῆσις τῆς λέξεως ἰδέα πρὸς δήλωσιν οὐχὲ τοῦ ἀπολύτου ὄντος, ὡς ἀλλαχοῦ τὴν μεταχειρίζεται ὁ Πλάτων, ἀλλὰ τῆς ἐσωτερικῆς μορφῆς τῆς ψυχῆς καὶ τῶν δυνάμεων αὐτῆς. Μυθικὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ τριχοτομία τούτων διακριθῆναι εἰς *λογιστικόν*, *θυμικόν* καὶ *ἐπιθυμητικόν*, ἐξ ὧν ἡ μὲν οὔσα ἡ εὐγενεσττέρα τῶν ψυχικῶν δυνάμεων καὶ διευθύνουσα τὰς ἄλλας παραβάλλεται πρὸς ἡνίοχον, ἡ δὲ ἐπέχουσα τὴν μέσθην τάξιν καὶ ἀνωτέρα μὲν οὔσα τῆς τρίτης, ὑποδεστέρα δὲ τῆς πρώτης πρὸς ἵππον καλὸν καὶ γενναῖον, ἡ δὲ ἐπιθυμητικὴ, ἧτοι ἡ δύναμις τῶν ἀλόγων ὁρμῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πρὸς ἵππον ἄγριον καὶ δυσήνιον. Καθόλου δὲ ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ διπνεκῆς ἀλληγορία καὶ ἀδιάλειπτος σειρά μεταφορικῶν ὄρων καὶ ἐκφράσεων περιβάλλει πᾶσαν ἐννοίαν ὡς ἐφεξῆς προΐουσης τῆς ἐρμηνείας δηλον γενήσεται. Δεύτερον δὲ, ὅπερ καὶ τὸ κυριώτερον ἵνα ἀνεύρη τις τὸν ἀναγκαῖον λόγον τῆς πλαστοουργίας καὶ τῆς χρήσεως τοῦ μύθου τούτου δέον ὅπως ἀναδράμῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχικὴν πηγὴν, ὅπως εἰσδύσῃ εἰς αὐτὴν τὴν Πλατωνικὴν διάνοιαν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κατακόρυφον σημεῖον τῆς φιλοσοφικῆς τῆς ἀναπτύ-

(1) Ἡ δὲ περὶ ἰδέας φέρεται, ἕως ἂν στερροῦ τινος ἀντιλάθῃται, οὐ κατοικισθεῖσα, σῶμα γήινον λαβοῦσα, αὐτὸ αὐτὸ δοκοῦν κινεῖν διὰ τὴν ἐκείνης δυνάμιν, ζῶον τὸ ζῶμα ἐκλήθη, ψυχὴ καὶ σῶμα παγόν, θητόν τ' ἔσχει ἐπιθυμίαν, σ. 246.

ξέως. Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Πλάτωνος ὁ αἰσθητικὸς κόσμος οὐδεμίᾳ ἔχεται ἀληθείας καὶ ὑποστάσεως· τὰ πάντα ἐν αὐτῷ εἰσι μεταβλητὰ, βρώδη καὶ ἀόριστα. Ὅθεν καταδικάζομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, νὰ περιπλανώμεθα ἐντὸς ἀδιεξόδου λαβυρίνθου ἀντιφάσεων ἐνόσω ἐρμηνεύομεν εἰς τὰ ἐμπειρικὰ καὶ τὰ φαινόμενα, ἐνόσω πιστεύομεν διὰ τῶν αἰσθήσεων ν' ἀποκτήσωμεν τὴν γνῶσιν αὐτοῦ τοῦ ἀληθοῦς. Ἀνάγκη λοιπὸν ἀποχωριζόμενοι ὅσον ἔνεστι τοῦ ὄρατοῦ τούτου κόσμου, ν' ἀνυψώμεθα διὰ τοῦ λογισμοῦ εἰς τὸν ὑπεραισθητικόν, τὸν ἀόρατον· ἀνάγκη νὰ νοήσωμεν τὰ εἶδη αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ, μονοειδή ὄντα, τέλει, ἅυλα· ἐνῶ δὲ πάντα τὰ ἄλλα ἐνδελεχῶς εἰς ἄλληλα μεταβάλλονται ἐκεῖνα μόνον διακρίνουσιν ἀμετάβλητα, ὡσαύτως αἰεὶ ἔχοντα. Ὅθεν ἔπεται ὅτι εἰσι δύο κόσμοι, ὁ μὲν νοητός, ὁ μόνος ἀληθῶς ὢν αἰδῖος, ἰστάμενος ὡς ἀρχέτυπον καὶ παράδειγμα τοῦ ὄρατοῦ, ὁ δὲ ὄρατός, μεταβλητός, γιγνώμενος καὶ πάλιν ἀπολλόμενος, ὁμοίωμα καὶ εἶδωλον τοῦ νοητοῦ. Πῶς δὲ κατανοεῖ ἡ διάνοια τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν παραδοχὴν τῶν ἰδεῶν, τοῦ κόσμου τοῦ νοητοῦ; ὑποθετικῶς καὶ ἐμμέσως, διὰ τῆς διαλεκτικῆς μεθόδου, ἣτις καταδεικνύουσα τὸ ἀντιφατικὸν καὶ ἀνυπόστατον τῶν αἰσθητῶν ὄντων δὲν εὕρισκει ἀλλαγῶν στερεὸν ἔρεισμα πρὸς γνῶσιν τοῦ ἀληθοῦς εἰ μὴ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἰδεῶν (ὑποθέμενος εἶναι τι καλὸν αὐτὸ καθ' αὐτὸ Φαιδ. 100. B). Ἔργον τῆς διαλεκτικῆς εἶναι κατὰ τὴν Πλατωνικὴν ἔννοιαν ν' ἀποσυνθέτῃ πάντα τὰ ἐμπειρικὰ γεγονότα, πάντα τὰ αἰσθητὰ ὄντα τὰ ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ εἰς τὰς ἐν αὐτοῖς ἐνυπαρχούσας ἰδέας καὶ ἐκ τῆς γνώσεως τούτων παλινδρομικῶς νὰ κατασκευάζῃ κατὰ τοὺς διανοητικοὺς νόμους τὴν πραγματικότητά. Τέλος τῆς γνώσεως τῶν ἐμπειρικῶν γεγονότων εἶναι ὅπως ἐκ τούτων φθάσῃ τις εἰς τὴν τοῦ ἀπολύτως ὄντος, τοῦ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχοντος. Ἐπομένως δὲ ταῦτα ἐνώπιον τοῦ διαλεκτικοῦ δὲν ἔχουσιν εἰ μὴ ἀρνητικὴν ἀξίαν, δὲν παραλαμβάνονται ὡς ἀντικείμενον τῆς μελέτης αὐτοῦ καὶ τῆς παρατηρήσεως, εἰ μὴ καθ' ὅσον ἐνδέχεται νὰ προχωρήσῃ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ θετικόν, τὴν ἰδέαν, τὸ ὄντως ὄν. Ἀλλ' ὅσονδήποτε καὶ ἂν περιφρονῇ ὁ φιλόσοφος τὴν περιστοιχίζουσαν αὐτὸν ἐξωτερικὴν πραγματικότητα, ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἐγκύπτῃ εἰς αὐτὸ τὸ ἀπόλυτον καλόν, ἀγαθὸν καὶ ἀληθές, παρορῶν τὰ σχετικὰ καὶ πεπερασμένα αἰσθητὰ ὄντα, δὲν δύναται ὅμως ν' ἀποσπασθῇ ὁλοσχερῶς ἀπὸ τῶν πανταχόθεν προσβαλλόντων τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ἐμπειρικῶν φαινομένων, δὲν δύναται νὰ ὑπεκρύβῃ ὁλοτελῶς τὰς ἀδιελπίστους ἐπιβροχίας τῆς δραστηκῶς ἐπ' αὐτοῦ ἐπενεργούσης ἐξωτερικῆς φύσεως. Ὅθεν ὁ Πλάτων ὁσάκις ἐλκεται ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ κατέλθῃ ἐκ τῆς θεω-

ρίας τῶν ἰδεῶν εἰς τὴν χθαμαλὴν σφαῖραν τῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς φαινομενολογικῆς παρατηρήσεως, ὁσάκις ἐνδιαφέρεται νὰ περιγράψῃ τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πραγμάτων τοῦ γήινου τούτου βίου, ν' ἀναλύσῃ τὰ πολλαπλὰ αὐτῶν στοιχεῖα καὶ ιδιότητάς πρὶν ἢ ταῦτα ἀναχθῶσιν εἰς καθαρὰς ἐννοίας, συνοιδεν ὅτι πρὸς διεξαγωγὴν τῆς δευτέρας τάξεως ἐργασίας τὸ ὄργανον τῆς διαλεκτικῆς καθίσταται αὐτῷ δύσχεκτον καὶ ἀνεπιτήδευτον, διότι δι' αὐτοῦ περδίνεται ἡ ἀντίθετος ἐργασία, ἡ διὰ τῆς ἀρνήσεως τοῦ γενητοῦ καὶ τοῦ φαινομένου ἀνέυρεσις τῆς αἰδῖου καὶ ἀμεταβόλου οὐσίας, συνοιδεν ὅτι τὸ ἐμπειρικὸν τοῦτο ἐμπεριεχόμενον δεῖται ἰδικζούσης μορφῆς καὶ ἐκφράσεως. Αὕτη δὲ ἡ ἰδιάζουσα μορφή καὶ ἐκφράσις εἶναι ὁ μῦθος, ὅστις δογματικὴν τινὰ πρότασιν, ἣς τὴν παραδοχὴν ἐκβιάζει οὐχὶ ἡ συλλογιστικὴ ἀπόδειξις, ἀλλ' ἡ προσωπικὴ πίστις καὶ πεποιθήσις, παριστάνει εἰκονικῶς ἐν εἰδει ἱστορικῶν γεγονότων, ἣτοι ἐν εἰδει διαδοχικῆς ἀναπτύξεως, ὅτε ἡ ἔλλειψις τῆς τῶν ἐννοιῶν λογικῆς ἀλληλουχίας ἀναπληροῦται διὰ τῆς ἱστορικῆς συνδέσεως. Ὅπως δὲ καταστῶμεν ἐτιεὺληπτότεροι, ἄς λάβωμεν εἰς παράδειγμα τὸν σύντομον ἐκεῖνον μῦθον, ὃν ἡ Διοτίμα εἰσάγεται ἀφηγουμένη πρὸς τὸν Σωκράτη ἐν τῷ Πλατωνικῷ συμπυσίῳ, εἰς ὃ τὸ πρῶτον ἐπησχολήθημεν.

Περὶ τίνος λοιπὸν πρόκειται εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς φιλοσοφικῆς συζητήσεως ἀντικείμενον ἐχούσης τὸν ἔρωτα; Πρόκειται νὰ προσδιορισθῇ ἡ γένεσις καὶ ἡ ἀνάπτυξις, καὶ νὰ διακριθῶσι τὰ διάφορα εἶδη τοῦ ψυχολογικοῦ ἐκεῖνου γεγονότος, ὅπερ καλεῖται ἔρος. Πρόκειται νὰ ἐκτεθῶσιν ἐν εἰδει ἱστορικῆς διηγήσεως προσωπικῶν σχέσεων καὶ πράξεων δογματικῆς τινος ἀλήθειας, ὡν ἡ διαλεκτικὴ ἔρευνα θὰ ἦτο λίαν ἐργώδης καὶ ἐπίπονος ἀπαιτούσα ὁλόκληρον φιλοσοφικὸν σύγγραμμα. Ἰδοὺ ἐν κεφαλῶν ὅτι διανοεῖται ὁ Πλάτων νὰ διδάξῃ· ὅτι ὁ ἔρος εἶναι ἐκεῖνη ἡ τάσις ἢ ἐπιθυμία τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἣτις ὠθεῖ αὐτὴν ὅπως νοήσῃ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ μεταδώσῃ καὶ εἰς ἄλλους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τάσις αὕτη προϋποτίθησι κενόν τι, δεῖται ἐμπεριεχομένου τινὸς πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ κενοῦ, τοῦτο δὲ εἶναι αὐτὸ τὸ καλόν. Ἀλλὰ πρὸς πραγματίωσιν τῆς θεωρητικῆς ταύτης ἄμα δὲ καὶ πρακτικῆς τάσεως προαπαιτεῖται ἵνα ἡ ψυχὴ ἔχῃ ἐκ τῶν προτέρων ψυχικὴν τινὰ δύναμιν καὶ ἐπιδεκτικότητά· ἐπειδὴ δὲ τέλος πάντων ἡ τάσις αὕτη ἀτομικὴ οὐσα ποικίλλεται κατὰ τὴν ἰδιάζουσαν τῆς ψυχῆς κλίσιν καὶ διάθεσιν, δεόν ἵνα διατρέξῃ διάφορα στάδια πρὸς τὸ αὐτὸ τέρμα καὶ διάφορα τέρατα κατὰ τὰ διάφορα εἶδη τῶν ψυχῶν. Τίνα μορφήν λοιπὸν ἢ τίνα τρόπον ἐκφράσεως μεταχειρίζεται ὁ Πλάτων

πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν ἐννοιῶν τούτων; διὰ τίνος ὁδοῦ ἐξικνεῖται συντομώτερον τοῦ σκοποῦ του; Ἐπινοεῖ μῦθον ὅπως συνδέσῃ πρὸς ἄλληλα τὰ διάφορα ταῦτα στοιχεία καὶ τὰ παραστήσῃ ὡς σειρὰν ἱστορικῶν πράξεων ἀναφερομένων εἰς τινὰ πρόσωπα. Ἴδου ἡ περίληψις τοῦ μύθου. Ὁ ἔρως προσωποποιούμενος εἶναι υἱὸς τῆς Πενίας καὶ τοῦ Πόρου· ἡ μὲν δαλοῖ τὸ κενόν, τὴν στέρησιν, ὁ δὲ τὴν ἐπιδεκτικότητα τοῦ ἐφευρίσκειν· διότι ὁ ἔρως ὁργῶν πρὸς κύησιν προὑποτίθησιν ὅτι ἡ ψυχὴ ἔχει μὲν ἐν ἐκυτῇ ἔμφυτόν τι ἐμπεριεχόμενον, ἀλλ' εἰσέτι λαυθάνον, μήπω ἀναπτυχθὲν εἰς γνῶσιν. Ὅθεν ὁ Πόρος ἐκπροσωπεῖ τοῦτο τὸ ἐμπεριεχόμενον, ἐπομένως δὲ τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀναπτύσσειν αὐτὸ ἤτοι τὴν παραγωγικὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς, ἥτις ἀβξάνει καὶ πολυπλασιάζει τὸ ἴδιον αὐτῆς ἐμπεριεχόμενον, τὸ ἐν αὐτῇ δυναμικῶς ἐνυπάρχον. Ὅθεν ὁ ἔρως ἐμφιλοχωρεῖ ἐντὸς ψυχῆς συναισθανομένης τὴν ἀνάγκην νὰ παραγάγῃ, νὰ γεννήσῃ ἐν ἑαυτῇ ἐμπεριεχόμενον, καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην ἀντιστοιχεῖ ἡ ἐπιδεκτικότης, ἡ δύναμις· ἡ δὲ δύναμις ἐνυπάρχει διότι ἐμπεριέχει ἤδη συνᾶπτυγμένως τὸ παραχθησόμενον. Ἀλλὰ πότε γεννᾶται ὁ ἔρως ἤτοι ἡ τάσις; ὅτε γεννᾶται καὶ ἡ Ἄφροδίτη, ὅτε δηλ. ἀποκαλύπτεται εἰς τὴν ψυχὴν τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τοι κατὰ βαθμὸν ἐλάχιστον, τότε ἐξεγείρεται ἡ πρὸς τὴν κτῆσιν αὐτοῦ τάσις. Ἀλλὰ πῶς προσδιορίζεται ἡ ψυχικὴ αὕτη τάσις; τὸν προσδιορισμὸν τῆς λαμβάνει ἐκ τῶν πολλαπλῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἔρωτος, ἅς τινες οὗτος ἐδέξατο ἐκ τῶν γεννητόρων αὐτοῦ, παριστανομένας διὰ τῶν ποικίλων ἀτομικῶν ψυχικῶν διαθέσεων (1).

Ἰπὸ ταύτης οὖν τῆς περὶ τῶν Πλατωνικῶν μύθων ἐπεισοδιώδους θεωρίας χειρουργοῦμεθα ὅπως διαφωτίσωμεν τὸν δεύτερον τοῦτον Σωκρατικὸν λόγον, ὅστις εἰκότως συγκατατάσσεται μεταξὺ τῶν δυσκολωτέρων μύθων, τῶν ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς διαλόγοις διεσπαρμένων. Ἡ ἐν τῷ μύθῳ τούτῳ περὶ ψυχῆς διδασκαλία χρησιμεύει ὡς βᾶσις καὶ προὑπόθεσις τῆς παρεπομένης περὶ ῥητορικῆς ἐν γένει θεωρίας, διότι ὁ ῥήτωρ ἀποβλέπων νὰ πείσῃ τὴν ψυχὴν καὶ πρὸς ταύτην ἀποτεινόμενος ἀνάγκη νὰ γινώσκῃ αὐτήν. Ἀλλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπικεῖται ἐκτὸς τῆς σπουδῆς τῆς ἀφηρημένης καὶ καθαρᾶς φύσεως τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ τῶν παλυειδῶν αὐτῆς τάσεων καὶ διαθέσεων οὐ μόνον ἐκείνων ἀτινες ὑπάρχουσι κοιναί εἰς πᾶσαν ψυχὴν ὡς ἀναγκαῖα αὐτῆς προσόντα, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀτομικῶν, δι' ὧν ἐκάστη ψυχὴ διαφέρει τῶν ἄλλων καὶ διακρίνεται. Ἐντεῦθεν οὖν ἀναφύονται πλεῖστα ζητήματα περὶ τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς

ψυχῆς. Ἄλλως δὲ ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ ἀνάγκη νὰ ἔχῃ οὐσίαν τινὰ μόνιμον καὶ ἀναλλοίωτον, δι' ἧς συγκοινωνοῦσα πρὸς τὰς ιδέας, πρὸς τὸ ἔντως ὄν, ἀποκτᾷ ἀληθῆ γνῶσιν καὶ ἐπιστήμην, ἀποβάνει ἐτι μᾶλλον δύσλυτον τὸ περὶ τῆς γενέσεως αὐτῆς ζήτημα, ἐφ' ἔσον εἰς τὸ αὐτὸ ὄν συμπλέκονται ἀντίθετοι προσδιορισμοί, μονιμότης καὶ ἀλλοιώσις, οὐσία καὶ γένεσις. Τὰ λεπτομερῆ λοιπὸν ταῦτα ζητήματα μετὰ τῶν σχετικῶν αὐτῶν λύσεων καὶ τὰς πολλαπλὰς διακρίσεις καὶ ποικίλας ιδιότητας ὑπεκφευγούσας τὸ κράτος τῆς διαλεκτικῆς, ὁ Πλάτων συμπεριλαμβάνει καὶ συγκλείει ἐντὸς τῆς περιφερείας ἐκτεταμένου μύθου.

(Ἐπιτετα συνέχεια.)

Η ΑΓΑΡ ΕΝ Τῇ ΕΡΗΜῳ.

ΔΡΑΜΑ ΗΘΙΚΟΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ

Ἰ π ὁ

Π. Μ. ΓΚΕΝΤΙΑΙΝΗ.

***

Πρόσωπα.

1 Ἄγαρ. 2 Ἰσμαήλ. 3 Ἄγγελος (οὐρανόθεν.)

Ἡ Σκηνὴ ἐν τῇ Ἐρήμῳ.

—
ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤῆ.

Δάσος.

Ἄγαρ καὶ Ἰσμαήλ.

(Ἡ Ἄγαρ κρατοῦσα εἰς χεῖρας τὸν υἱὸν τῆς προσέτι καὶ σκευὸς τι.)

ΑΓΑΡ. Ὅποιοι σκυθρωποὶ τόποι! . . ὅποια φρικτὴ ἐρημία! . .

ΙΣΜ. Μῆτερ! ἅς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός· πόσον εὐτυχεῖς εἴμεθα μαζὴ του!

ΑΓΑΡ. Ἄχ! Τέκνον μου εἴμεθα ἐξωρισμένοι ἐκείθεν διὰ παντός ἀπὸ τὸ μῖσος καὶ ἀπὸ τὸν φθόνον.

ΙΣΜ. Ὁ μῖσος! καὶ τί κακὸν ἔπραξα ὅπως τὸ ἀξίζω; καὶ σὺ, μῆτερ μου, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μισῆσαι;

ΑΓΑΡ. Ὁ φθόνος, υἱέ μου, καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἄδικον καὶ σκληρόν. Αὐτὸς ὀδηγεῖ εἰς τὸ μῖσος, τὸ φρικτότερον καὶ ἀπαισιώτερον πάθος μεταξὺ τῶν παθῶν.

ΙΣΜ. Δὲν εἶναι ποτὲ δυνατόν εὐαίσθητος καρδίαν νὰ τὸ δοκιμάσῃ.

ΑΓΑΡ. Δύναται εὐαίσθητος καρδίαν νὰ διαφθαρῇ κάλλιστα . . Ἡ ὑπερηφάνεια, υἱέ μου, δύναται νὰ διαπεράσῃ καὶ τὴν τρυφερωτέραν καρδίαν, καὶ νὰ

(1) Παραβ. Die platonische Mythos vom Deuschlo.